

MEMLEKETİMİZDE İKİZ DOĞUMLARI ÜZERİNDE İKİNCİ ARAŞTIRMA

Dr. SENİHA TUNAKAN
Antropoloji Doçenti

İkizlerin tabiat bilimleri içinde aldığı önemli yeri bundan evvelki yazımızda belirtmiştik ¹. Bu gün Antropolojinin ve kalıtım biyolojisinin en verimli metodunun *İkiz metodu* olduğu malûmdur. Kalıtım ve muhitin çok taraflı ve karışık tesirlerinin derinliklerine varmak bu metodun yardımıyla olmuştur. Patolojik kalıtım başlıca sonuçlarına ikiz metodu ile ulaşmış ve nihayet bu gün antropolojik araştırmaların ehemmiyetli bir pratik sahasını teşkil eden Antropoloji ve Kalıtım biyolojisi yolu ile babalığın tâyini de kendi hususî metodunu ikiz metoduna istinat ettirmiştir. Kalıtımın biyolojik temellerini araştırma konusunda faydalanılan bu metot zengin ikiz materyeline dayandığından bir memlekette ikiz doğumlarının çoğunluğunu tesbit etmek bu bakımdan daima faydalı olmuştur.

İkiz doğumlarının çoğunluğunun coğrafik bölge, iklim ve annenin yaşı v.s. ile olan ilgisine evvelce temas etmiştik. İkiz hamileliğinin veya ikiz teşekkülünün kalıtımı meselesini ele alırken de muhtelif araştırmacıların farklı görüşlere sahip olduklarını görmüştük. Meselâ bazıları ikiz teşekkülünde müşterek bir kalıtım faktörü kabul ederler. Bu faktör *ikiye bölünme temayülünü* sağlayan resesif bir faktör olup yumurta hücresinde veya sperma'da bulunur. Diğerleri ise bilhassa *Greulich* yalnız çift yumurta ikizlerinin teşekkülünde bir kalıtım faktörünün mevcudiyetini kabul eder. Bu yazımızda istatistik yolu ile yapılmış olan araştırmaların ikiz teşekkülünün kalıtımını ne dereceye kadar aydınlatıldığını belirtmeğe çalışacağız. Bu yol ile varılan neticeler daha ziyade sonuncu görüş lehinedir.

İstatistik yönünden bu meseleye ilk temas eden *Weinberg* olmuş ve ikiz kardeşler arasında ikiz çoğunluğunu, onun tâbirile, tekerrür çoğunluğunu tesbit etmiştir.² Görülmüştür ki tek yumurta ikizi anneleri sonraki doğumlarında mensup oldukları topluluğun diğer fertlerinden daha fazla ikiz doğumu yapmadıkları halde çift yumurta ikizi anneleri sonraki doğumlarında iki misli fazlalıkta ikiz doğumu yapmaktadırlar. *Weinberg* ikiz hamileliğine karşı olan bu istidadın anne tarafından tevarüs edildiğini kabul etmiştir.³

Tekerrür çoğunluğunun yüksekliği ikiz doğumu için irsî bir istidadın varlığını değil belki sadece ikiz doğurmuş olan bir anne ile tek çocuk dünyaya

¹ Tunakan, S.: Memleketimizde ikiz doğumu üzerine ilk deneme. Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Dergisi; XIII Cilt, sayı 3 1955.

² Stern, C: Grundlagen der menschlichen Erblehre. Göttingen 1955. S. 427 - 429.

³ Lotze, R. : Zwillinge. Rau, Oehringen 1937. S. 82.

getirmiş olan bir annenin farklı olabileceğini gösterir. İkiz doğurmuş olan an-neleryahususîjenetikbirkonstitution'a sahiptirler veyahut burada bilinmiyen birtakım muhit faktörleri rol oynamaktadır. Bütün bunlar bu gibi kadınları tercihan ikiz hamileliğine mütemayil kılmaktadır. Bu hususta bir hükme var-mak için birbirini takip eden nesillerde keza ikizlerin ana ve babalarına akra-ba olanlarda ikiz doğumlarının çoğunluk miktarını aramak yolu tecrübe edil-miştir. Muhtelif müellifler tarafından elde edilen neticelerin hepsi birbirine uymamaktadır. Fakat deliller gösteriyor ki, tek yumurta veya çift yumurta iki-zi ihtiva eden aile şecerelerinde, tek yumurta ikizi doğumunun tekerrürüne karşı ehemmiyetli bir temayül görülmediği halde çift yumurta ikizi doğum-larının tekerrürüne karşı olan temayül büyüktür. Bu sonuca yakın daha etraflı neticeleri *Greulich* Amerikalı ikizler üzerinde göstermiştir. Buna göre ikiz doğumlarının o topluluğun ortalama çoğunluğundan olan fazlalığı yalnız ikizlerin kardeşlerinde değil ikizlerin ana ve babalarında, bunların kardeşlerinde ve bu kardeşlerin çocuklarında da görülmektedir. Neticelerin tek yumurta ve çift yumurta ikizleri klaslarma göre taksimi de göstermiştir ki çift yumurta ikizlerinin akrabalarında ikiz çoğunluğu fazladır, tek yu-murta ikizlerinin akrabalarında böyle bir fazlalık hissedilmemektedir.

İkiz doğumlarının tekrarlanmasına karşı olan temayülün hipotetik dış tesirlere dayanması pek muhtemel değildir. Bugün pek çok araştırmacılar tara-fından kabul edilen hipotez çift yumurta ikizlerinin meydana gelişinin kalıtım faktörlerine bağlı oluşudur. Çift yumurta ikizi doğumlarının çoğunluğula karakterlenmiş olan ailelerde istatistik ile tevsik edilmiş sonuçlar bu hipotezi desteklemektedir. Fakat çift yumurta ikizlerinin teşekkülünün genetik bakı-mdan tefsiri güç görülmektedir. Bu teşekkülde çift yumurta ikizinin baba-sının da bir hissesi olması lâzımdır. Nitekim *Greulich* tarafından incelen-miş olan Amerikan ikiz materyeli ikizlerin ana ve babalarının mensup-larının çocuklarında da ikiz teşekkülüne karşı büyük bir temayülün mev-cudiyetini göstermiştir. Bu temayül sadece kadın akrabalarda yani kız kardeşlerde değil erkek akrabalarda yani erkek kardeşlerde de görülmüş-tür. *Greulich'e* göre çift yumurta ikizi doğumlarına karşı olan istidat, ister ana ister baba tarafından gelsin, irsidir.

Babanın ve onun akrabalarının tesirini gösteren deliller çoktur. Fakat babanın ne tarzda genetik bir konstitution'u çift yumurta ikizi doğumlarını arttırıyor, bunu tasavvur etmek güçtür. Çift ovulation'un umumiyetle kabul edildiğinden daha fazla olması ihtimali ve çift yumurta ikizi doğumlarının fazlalığı, iki yumurtanın ilkah mahsulünün yaşama kabiliyetinin fazlalığından ziyade bu çeşit ilkahlarının daha bidayette mutadın dışında çok oluşundandır. Eğer embriyonun konstitution'u onun doğumdan evvelki yaşa-ma kabiliyetinden sorumlu ise o zaman ana ve babanın ikiz doğumunu müsait kılan genlerinin bunda hisseli olması lâzım gelir. Yumurtalıklarda yapılan araştırmaların çift ovulation'un fazla vukua geldiği telâkkisini teyit etmediği görülmektedir. Fakat bu neticeler belki de henüz kesin değildir.

Çift yumurta ikizlerinin meydana gelişinde genetik esaslar mevcut olsa bile bunların çok az bir tesir göstermesi lâzımdır. Meselâ bir ailede ikiz teşekkülünün normal payını iki veya üç misline çıkarmak ikiz doğumu ihtimaliyetini ancak yüzde birkaç nisbette arttırabilir. Buna karşılık tek doğum hamileliğine haddinden fazla yüksek bir ihtimaliyet kalır.

Görülüyor ki çift yumurta ikizlerinin teşekkülünde irsî esasların mevcudiyetini aileler üzerinde yapılan istatistikler açıkça ortaya koymaktadır. Fakat bunun tam olarak tefsiri yoluna gitmek şimdilik güç bir konu olarak karşımızda durmaktadır.

Bütün bunlara karşılık tek yumurta ikizlerinin meydana gelişinde bir kalıtım istidadının varlığı gösterilememiştir. *Lotze* kitabında, tek yumurta ve çift yumurta ikizlerinin meydana gelişini aynı ikiz temayülünün farklı bir ifadesi değildir, burada daha ziyade istidatla ilgili farklı tezahürler bahis konusudur demektedir.¹ Çift yumurta ikizi çoğunluğunun annenin yaşına ve muhtelif memleketlere göre değişmesi, tek yumurta ikizinin daima aynı kalışı gibi vakıalar da bu telâkki lehinde görünmektedir. İkiz hamileliğinde bir kalıtım faktörü mevcut olsa bile bu nisbeten nadir bulunmaktadır; *V. Verschuer* bunun tezahür ihtimaliyetini hesap etmiş takriben % 6 olarak bulmuştur. *Letze*, çok zayıf tesirli bir kalıtım istidadının kabulü ile ikiz teşekkülünün insanın normal kalıtım bütünü içinde bulunması imkânı arasında irsîdir veya değildir tezadı kadar büyük bir tezadın mevcut olmadığını kaydetmektedir.

Bu konudaki genetik esasların yeni araştırmalarla daha açıklayıcı tefsirlere ulaşacağı şüphesizdir. Diğer taraftan ikiz teşekkülünü sağlayan bu faktörlerin muhtelif insan guruplarında farklı olacağı da aşikârdır. Zaten bizi, memleketimizde" ikiz doğumu çoğunluğunu araştırmaya sevkeden düşünce de bu olmuştur.

Bu yazımızda memleketimizde ikiz doğumu çoğunluğu üzerine yaptığımız ilk denemeyi biraz genişletmek ve buna istanbul - Üsküdar Zeynep Kâmil Hastahanesinde 1945 den 1956 yılı sonuna kadar vukua gelmiş olan ikiz doğumlarını ilâve etmek istiyoruz. 1957 yılının Temmuz ayında bu maksatla adı geçen Hastahaneye gittim. Sayın Dr. Süheylâ Hiçsönmez'in 1956 yılı sonbaharında "İkiz gebeliği" üzerinde yapmış olduğu seminer konumun ilgisi dolayısıyla Sayın Başhekim Dr. Fahri Atabey tarafından tekrar ettirildi². Faydalandığım bu seminer yanısıra Hastahannede 1945 yılından 1956 sonuna kadar olan ikiz doğumlarının sayısını da elde etmiş oldum. Sayın Dr. S. Hiçsönmez bana ayrıca bunların bir listesini vermek nezaketinde de bulundu. Buna göre Zeynep Kâmil Hastahanesinde 1945 den 1956 sonuna kadar 25830 tek doğum, 334 ikiz ve 10 üçüz olmak üzere 26174 doğum olmuştur. Bu sayılar normal doğum sayılarıdır. Yıllara göre yapılmış olan bu listeyi aynen veriyoruz :

¹ Lotze, R. Aynı eser. S. 84.

² Bu vesile ile burada yakın alâkalarını gördüğüm Sayın Başhekim Dr. Fahri Atabey'e ve sayın Dr. Süheylâ Hiçsönmez'e tekrar teşekkürü zevkli bir borç bilirim

	<i>Doğum sayısı</i>	<i>İkiz sayısı</i>	<i>Üçüz sayısı</i>
1945	1162	17	1
1946	1398	21	
1947	1450	19	
1948	1889	30	1
1949	1758	24	
1950	2120	28	1
1951	2032	28	1
1952	3143	28	2
1953	2235	23	2
1954	2849	33	
1955	3439	34	1
1956*	3699	<u>49</u>	1
	26174	334	10

Bu listeye göre hesap ettiğimiz ikiz nisbeti % 1,27 dir ki bu da takriben 78 kişide iki kişinin bir ikiz çifti olacağını ifade eder. Üçüz doğumları her 2617 doğumda bir olarak tesbit edilmiştir. Ankara Doğum Evi'nde tesbit ettiğimiz sonuçlarla bunları karşılaştırmak istersek aşağıdaki tabloyu elde ederiz :

	<i>Doğum sayısı</i>	<i>ikiz sayısı</i>	<i>Üçüz sayısı</i>	<i>İkiz nisbeti</i>
Ankara Doğum Evi	17460	236	5	% 1,35 (73,9)
1952 - 54				
Z. Kâmil Hast.	26174	334	10	% 1,27 (78,3)
1945 -	56	,		
	43634	570	15	% 1,30 (76,5)

Aradaki farklar açık olarak görülmektedir. Ankara ve çevresinde ikiz doğumlarında ufak bir fazlalık vardır. Meselâ bu sayılara göre İstanbul'da 78 doğumda bir ikiz doğumu vukua geldiği halde Ankara'da 74 doğumda bir ikiz doğumu olmuştur¹. Bu fark bir iklim, bir bölge farkı mıdır, yoksa böyle bir netice için sayıların yetersizliğinin doğurduğu bir tesadüf müdür? Bunun her ikisi de burada bahis konusu olabilir. Fakat biz çalışmamızı daha ziyade Türkiye'de ikiz çoğunluğu üzerinde sınırladığımız için bölgelerle

* Burada şu noktayı işaret etmek isteriz: bana verilen liste 1956 yılının yalnız dokuz aylık (eylül sonuna kadar) doğum sayısını ihtiva etmekte idi ve doğum sayısı 2827, ikiz sayısı 34, üçüz sayısı 1 olarak gösterilmişti. Geri kalan üç aylık doğum sayısını doktor hanımın delâletile bizzat tesbit ettik. Üç ay içinde 872 doğum olmuştur. Bunun 15 i ikizdir. Burada, 1956 yılı içinde görülen doğum ve ikiz sayıları bunların hepsinin toplamıdır.

¹ Bundan evvelki yazımızda bu sayı 74 olacak yere 75 olarak çıkmıştır. Tashih ederiz.

ilgili farkları daha geniş istatistiklere dayanan çalışmalara bırakıyoruz. Burada sadece vakıayı tesbit etmekle yetinmekteyiz.

Ankara ve İstanbul'da elde edilen sonuçları toptan ele alırsak bu sefer Türkiye'de ikiz çoğunluğu hakkında biraz daha kesin bir fikir verebileceğimizi zannediyoruz. Yukarıda da işaret edildiği gibi, Ankara ve İstanbul'da 43634 doğumda 570 ikiz, 15 üçüz dünyaya gelmiştir, ikiz nisbeti % 30 dur, yani ortalama olarak 76-77 doğumda bir ikiz dünyaya gelmektedir. Üçüz doğumları ise her 2909 doğumda bir olarak tesbit edilmiştir. Bu sonuç, Türkiye için genel bir ikiz doğumu çoğunluğu olarak gösterilemese bile ileride yapılacak araştırmaların vereceği neticelerin bunlara çok yakın olacağını şimdiden tahmin ettirebilir. Bu istatistiğe normal olarak doğmuş ikizler dahildirler, ikiz hamileliklerinde doğumdan evvelki ölümlerin tek hamileliğe nazaran daha fazla olduğu göz önünde tutulursa yukarıda verilen nisbetin biraz daha yüksek olacağı kendinden anlaşılır. Bu, ikiz istatistiklerinde üzerinde önemle durulması lâzım gelen noktalardan biridir. Memleketimizde ikiz doğumu çoğunluğu üzerine yaptığımız bu ikinci denemeyi verdiği netice bakımından Orta Avrupa memleketleriyle karşılaştırabiliriz.

SECOND INVESTIGATION ON THE BIRTH OF TWINS IN OUR COUNTRY

Dr. SENİHA TUNAKAN

Assistant Professor of Anthropology

Summary

The above article is the continuation of our first investigation we made in 1955 on the proportion of the birth of twins in our country. We make use of the twins method in the study of the biological bases of heredity. As the twins method is based on the richness of twins material in hand, it has always been useful to know the proportion of the birth of twins in a country. From this point of view, we wished to take the first steps-though as an experiment- to determine the proportion of the birth of twins in our country. For this purpose, we determined the number of twins in Ankara Doğum Evi between 1952 and 1954, and in İstanbul-Üsküdar Zeynep Kâmil Hastahanesi between 1945 and 1956. We summarize the statistical results as follows:

	<i>Number of births</i>	<i>Number of twins</i>	<i>Number of triples</i>	<i>Proportion of twins</i>
Ankara Doğum Evi 1952-1954	17460	236	5	1.35 (73.9)
Z. Kâmil Hastanesi 1945- 1956	26174	334	10	1.27 (78.3)
	43634	570	15	1-30 (76.5)

If we observe the results produced in Ankara and İstanbul as a whole, we can get an exact idea on the proportion of twins in Turkey. The proportion of twins is % 1.30, that is to say, averagely a twin is born in every 76 or 77 births. The birth of triples is only one in 2909 births. Although this result cannot be taken as a general statistical number for Turkey, it may give an idea that future investigations should give more or less the same results. This statistics includes only the twins born normally. If we consider that death rates before birth in twin pregnant are higher than those of single ones, it is clear that the proportion given above should be a little higher. We can compare this experiment which we made on the proportion of twin births in our country with those of Middle European countries, from the point of view of the result produced.